

Atskaite par dalību EK informatīvā sanāksmē

Sociālā apdrošināšana ārvalstu sezonas strādniekiem lauksaimniecībā

5.11. 2018. Briselē

Informatīvā sanāksmē piedalījās LZF ekspertes Agita Hauka un Agnese Hauka.

2018. gada 5. novembrī ES lauksaimniecības nozares sociālā dialoga partneri diskusijā par sociālās apdrošināšanas jautājumiem ārvalstu sezonas strādniekiem secināja, ka, neskatoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un vienotu ES darba tirgu, aizvien pastāv būtiskas neskaidrības ārvalstu strādnieku nodarbināšanā lauksaimniecības sezonas darbos Eiropas Savienībā.

Ārvalstu strādnieku nodarbināšanas lielākā problēma ir neskaidrība par darbinieka darba attiecībām viņa dzīvesvietas valstī un, līdz ar to, arī par sociālo iemaksu veikšanas valsti. EK regula Nr. 883/2004 nosaka, ka, strādājot dažādās ES valstīs vienlaicīgi, sociālās iemaksas ir jāveic tikai vienā valstī, tomēr, veicot īslaicīgu darbu dažādās ES valstīs, jānoskaidro, kurā valstī veicamas sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Eksperts Prof. Dr. Heinz-Dietrich Steinmeyer uzsver, ka lauksaimniekam nav jāveic pārbaudes, vai sezonas strādnieks ir pastāvīgi nodarbināts dzīvesvietas zemē, tomēr uzņēmējam ir jāievēro ES likumdošana. Citi ar nodarbinātību un sociālo iemaksu saistītie jautājumi ir jārisina sociālās apdrošināšanas aģentūrām.

Lai uzņēmējs izvairītos no likumdošanas pārkāpumiem, nodarbinot ārvalstu strādnieku sezonas rakstura darbiem, darbiniekam ir jāpieprasa uzrādīt dzīvesvietas valsts sociālās apdrošināšanas iestādes izsniegtu A1 sertifikātu, kas norādīs, vai sociālās iemaksas veicamas strādnieka dzīvesvietas valstī. A1 sertifikāts ir apliecinājums tam, ka darbinieks ir pastāvīgās darba attiecībās savā dzīvesvietas valstī un, veicot īslaicīgus darbus citā valstī, sociālās iemaksas veicamas darbinieka dzīvesvietas valstī. Ja darbinieks nevar uzrādīt A1 sertifikātu, tad par viņu sociālās iemaksas veicamas valstī, kurā persona ir nodarbināta. Tas ir veids, kā novērst pārpratumus (pārkāpumus) par to, ka darba devējs veic sociālās iemaksas par darbinieku savā valstī, lai gan darbinieks ir pastāvīgās darba attiecības dzīvesvietas zemē un līdz ar to sociālās iemaksas par viņu būtu maksājamas viņa valstī. Skaidrība par sociālo iemaksu veikšanas valstī novērstīs arī neskaidrības, kādas rodas, ja darbinieks ir cietis darba nelaimes gadījumā ārpus savas dzīvesvietas valsts.

Eksperts Jean Philippe Lhernoud norāda, ka starp vairākām ES dalībvalstīm ir noslēgtas divpusējas vienošanās par sezonas strādnieku nodarbināšanu un sociālo garantiju iemaksām darba attiecībās starp šo valstu pilsoņiem, kas palīdz novērst konfliktsituācijas. Tomēr tas nerisina problēmu ES mērogā.

Eksperts Prof. Dr. Heinz-Dietrich Steinmeyer informē, ka Vācijā ir iespējams nemaksāt sociālās iemaksas par ārvalstu sezonas strādnieku, ja tas tiek nodarbināts mazāk par 70 dienām.

ES lauksaimnieki informē, ka bieži ārvalstu strādnieki izmanto nedēļas nogales vai garākas brīvdienas, lai dotos peļņā uz citu ES dalībvalsti.

Darba devēju pārstāvji norāda, ka būtiski ir runāt par darbaspēka dempinga novēršanu ES dalībvalstīs – neskatoties, no kuras valsts ir ieradies strādnieks, viņa atalgojumam jābūt

atbilstošam konkrētās dalībvalsts darba likumdošanai. Šī brīža Regulas 883/04 nosacījumi pieļauj izvairīties no darba valsts nodokļu piemērošanas kārtības, ja darbinieks ir algots dzīvesvietas valstī.

Rumānijas pārstāve (EFFAT) vērš uzmanību, ka ES valstīs šobrīd ir Spānijas, Polijas un citu valstu strādnieku aizstāšana ar Bulgārijas strādniekiem, kuri tiek nodarbināti īslaicīgi – bieži tikai divas darba nedēļas, un kuriem tiek maksāts mazāks atalgojums, turklāt daudzos gadījumos bulgāri tiek nodarbināti ļoti sliktos darba apstākļos.

Kā norāda eksperts Carlos Garcia de Cortazar Nebreda (Spānija), ārvalstu sezonas strādnieki bieži vien kļūst par krāpšanas upuriem, jo zemās izglītības un prasmju dēļ nepārzina, kādas darba un darba vides tiesības viņam pienākas darba valstī, un nespēj sevi aizstāvēt. Viņš aicina nacionālās kontrolējošās institūcijas pievērst lielāku uzmanību tieši ārvalstu strādnieku nodarbināšanai.

Kā galvenās problēmas ārvalstu strādnieku nodarbināšanā tiek norādītas:

- darbinieks dalībvalstī atrodas īsu laika periodu un viņa nodarbinātība ir grūti izkontrolējama,
- tiek nodaerbināti lielākoties zemu prasmju un zema atalgojuma darbos,
- darbiniekiem ir nepietiekamas zināšanas, lai sevi pārstāvētu un aizstāvētu,
- darba devēji ļaunprātīgi izmanto strādniekus, nenokārtojot darba attiecības juridiski,
- dalībvalstīs pastāv diskusija par sezonas strādniekiem, bet nav juridiski normatīvi, kas regulē sezonas strādnieku sociālos maksājumus saistībā ar Regulas Nr.883/04 13.pantu

Eiropas lauksaimnieki pilnībā atbalsta ikviena darbinieka tiesības uz sociālo aizsardzību, tomēr aicina Eiropas Komisiju precizēt vai skaidrot regulējumu par sociālo maksājumu veikšanas kārtību ārvalstu strādnieka nodarbināšanas gadījumā, jo šobrīd Regulas 883/04 piemērošana ir sarežģīta.

Atskaiti sagatavoja ekspertes:

Agita Hauka

Agnese Hauka